

HARDANGERVIDDA VILLREINUTVAL

Høring på forslag til villreinkvote for Hardangervidda høsten 2019

Villreinutvalet sender med dette på høring forslag til kvote for Hardangervidda høsten 2019. Høringsuttalelser sendes villreinutvalet innen 27. mars – se egen svarslipp.

Villreinutvalet sender med dette på høring et kvoteforslag for Hardangervidda villreinområde høsten 2019. Kvoteforslaget er i all hovedsak fremkommet som følge av Mattilsynets krav til innsamling av cwd-prøver og ønske om raskt å nå 90% sikkerhet for smittefrihet på Hardangervidda. Bestandsmål i gjeldende bestandsplan er underordnet dette, men det er lagt opp til uendret bestandsstørrelse og en økning av kalveproduksjonen.

Det foreslås med bakgrunn i dette en kvote på 7.000 dyr. Kvoten utstedes kun på voksen bukk 2,5 år og eldre. Kvoteforslaget forutsetter at det benyttes et kontrollkort for bukk 2,5 år og eldre (ikke valgfritt dyr) og at jakttiden justeres.

KRAV TIL INNSAMLING AV CWD-PRØVER

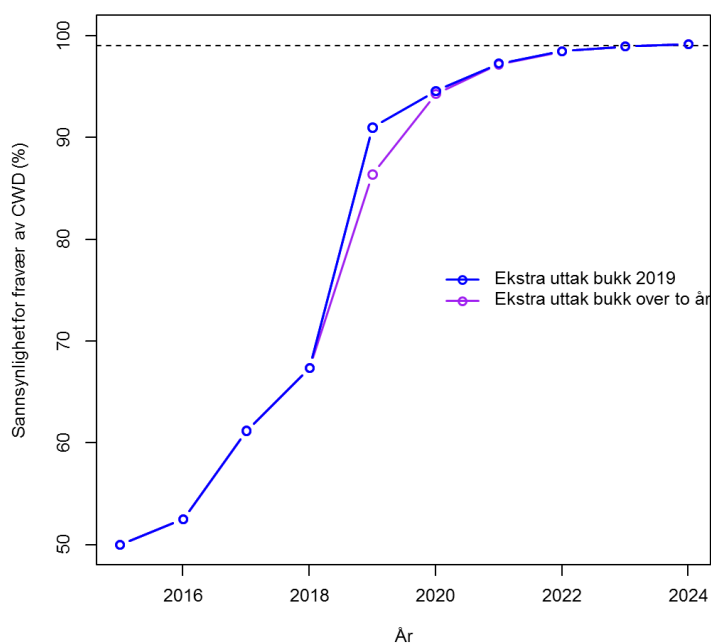
Mattilsynet har i brev datert 06.07.2018 kommet med anbefalinger for prøveuttak og tidsperiode for friskmelding av Nordfjella sone 2 og Hardangervidda. Det var der et ønske om raskt å komme opp i et sikkerhetsnivå på 90 % mht. at det ikke er smitte i populasjonene. Et slikt sikkerhetsnivå er ikke oppnådd pr. i dag. Den 08.01.2019 ble det etter initiativ fra villreinutvalet avholdt et møte med Mattilsynet, Veterinærinstituttet, Miljødirektoratet, villreinnemnda m.fl. for drøfting ulike problemstillinger knyttet til bestandsutvikling og krav til cwd-prøver fra felte dyr de kommende år. Mattilsynet ga klare signaler om at de ønsket å nå 99% sikkerhet for smittefrihet på Hardangervidda innen fem år. Det forventes at Mattilsynet innen endelig kvote skal fastsettes, kommer med et konkret krav til prøveinnsamling på Hardangervidda i 2019.

Veterinærinstituttet har i samarbeid med andre fagmiljøer utarbeidet en smitteopplagsmodell som kobles opp mot en bestandsmodell. Dette for å vurdere ulike scenarier når det gjelder prøveinnsamling (avskyting) og bestandsutvikling sett opp mot nivå for smittefrihet. Mattilsynet vil trolig i stor grad støtte seg til disse modellene når det gjelder krav til cwd-prøver. Veterinærinstituttet og villreinutvalet har hatt en god dialog når det gjelder gjennomgang av modellene, de rater som benyttes i modellene og valg av utgangspunkt for kjørte scenarier for prøveinnsamling / bestandsutvikling. For å vurdere hvilke rater for dødelighet og tilvekst som skal benyttes i modellene ved vurdering av fremtidig bestandsutvikling, er modellene vurdert opp mot kjent bestandsutvikling siden år 2000. Rater som kan gjenskape den bestandsutvikling vi har hatt siden år 2000 er benyttet ved kjøring av ulike scenarier fremover i tid. I de ulike scenarier er det lagt inn følgende premisser:

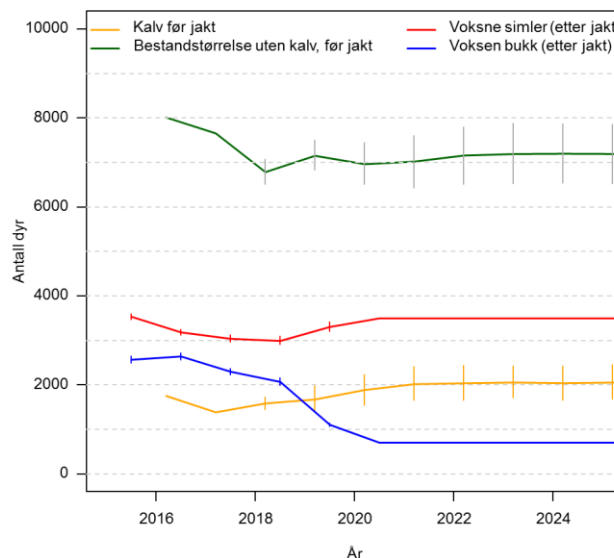
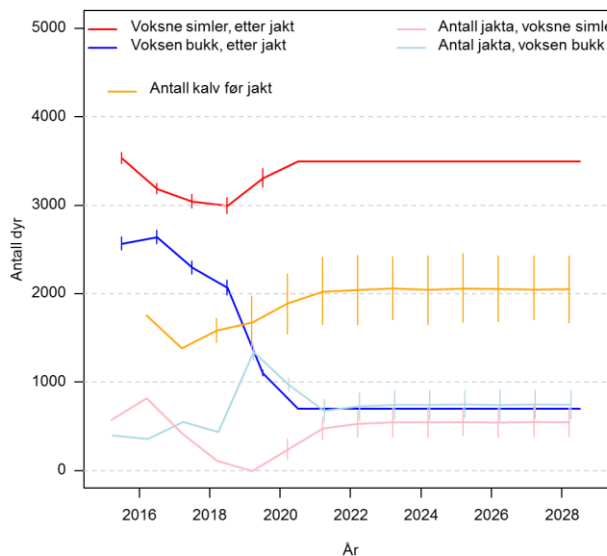
- 99% sikkerhet for smittefrihet skal nås i løpet av 5 år, hvorav 90% sikkerhet skal nås i løpet av enten 2019 eller 2020 (67% sikkerhet etter jakt 2018).
- Bestandsstørrelsen skal opprettholdes på dagens nivå – ca. 7.000 dyr før kalving.
- Kalvetilveksten skal økes til 2.000 kalv ved jaktstart.
- Simle : bukk forhold senkes til 5 : 1 (underkant av 10% voksen bukk etter jakt).

Uavhengig av usikkerhet rundt konkrete tallstørrelser i presentert smitteopplagelsesmodell er det klart at det må samles inne svært mange cwd-prøver fra voksen bukk i 2019 og 2020 for å kunne komme opp i over 90 % sikkerhet mht. cwd-forekomst. Veterinærinstituttet antar at relativ risiko for smitte hos ulike kategorier dyr varierer. Det benyttes i smitteopplagelsesmodellen en forskjell i relativ risiko for smitte i kategoriene ungdyr : simle : bukk på 1 : 2 : 4. Dette betyr at en cwd-prøve fra voksen bukk har 4 ganger så stor verdi som en tilsvarende prøve fra et ungdyr. Dette betyr at innsamling av prøver fra voksen bukk er svært viktig for raskt å nå en høy sikkerhet mht. friskmelding.

Foreløpige vurderinger tilsier at et meget høy antall voksen bukk må felles og tas prøve av (både hjerneprobe og lymfeknuter) i løpet av 2019 (eventuelt 2020) for å kunne friskmelde Hardangervidda i løpet av fem år. I scenarier kjørt med de premisene beskrevet ovenfor vil det kreve 1.800 felte bukker i 2019 for å nå 90% sikkerhet for smittefrihet på ett år. Alternativt må det felles ca. 1.350 voksne bukker i 2019 og for å nå 85 % sikkerhet – se figurer.

Figuren ovenfor viser %-sikkerhet for smittefrihet ved et gitt prøveuttak de kommende år. Den kraftige økning i sikkerhet fra 2018 til 2019 forutsetter høyt uttak av voksen bukk. Figurene nedenfor viser nødvendig jaktuttak og bestandsutvikling knyttet til denne figuren der 90% sikkerhet nås i løpet av 2020.

I scenariene er det lagt opp til kun å felle voksen bukk i 2019, og voksen bukk + et lavt antall simler i 2020. Ingen uttak av simler i 2019 er gjort for å bygge opp simleandelen og dermed kalveproduksjonen, slik at kalveproduksjonen i løpet av 2 år når et nivå på 2.000 kalv ved jaktstart. Dette vil sikre fremtidig jakt og ivareta noe av de fastsatte bestandsmål.

Villreintvalet forventer at Veterinærinstituttet i løpet av mars vil bestemme seg for hvilke scenarier de mener er mest hensiktsmessig å legge til grunn for sine råd til Mattilsynet. Det forventes videre at Mattilsynet vil ta utgangspunkt i dette og komme med konkrete krav til cwd-prøver fra Hardangervidda i 2019, både når det gjelder antall og type dyr.

Statlig uttak av dyr – vinter jakt

Mattilsynet har varslet at det er aktuelt med statlig uttak dersom det ikke samles inn nok prøver fra felte dyr i ordinær jakt. Dette er igangsatt i Nordfjella sone 2 vinteren 2019. Dette kan også bli aktuelt på Hardangervidda vinteren 2019/2020, dersom det blir samlet inn for få prøver ifm. jakta 2019.

BESTANDSVURDERING

Villreintvalet foretar hvert år en bestandsvurdering i forbindelse med kvoteforslaget. Vurderingene baserer seg på fellingsresultat, gjennomførte tellinger og vurderinger av dødelighet utenom jaktuttaket. De siste årene er det i hovedsak kalvetellingene som har vært holdepunktet for de vurderingene som er gjort. Vinteren 2017 / 2018 ble det imidlertid gjennomført tre minimumstillinger og foretatt en ny gjennomgang av de siste års kalvetellingene. Dette resulterte i en korrigering av antatt bestandsstørrelse før kalving 2018.

Minimumstillinger

Villreintvalet forsøker hver vinter å gjennomføre minimumstillinger. For å kunne lykkes med disse tellingene er en helt avhengig av riktig kombinasjon av heldekkende nysnø over vidda med påfølgende finvær. Det viser seg at det er sjelden gode telleforhold inntreffer og det varierer hva som er mulig å gjennomføre. De to siste minimumstillingene av hele vidda ble gjennomført i 2013 og 2014. Årene 2015 og 2016 klarte en ikke å gjennomføre tellinger. Etter dette er det gjennomført redusert tellinger på de østre delene av vidda, i perioder der gps-merkede simler har vist at dyra har gått konsentrert på et begrenset areal. Dette i forsøk på å få

noen flere holdepunkter mht. bestandsvurdering. Tabell 1 gir en oversikt over de siste gjennomførte minimumstillingene.

Tabell 1: Oversikt over gjennomførte minimumstillinger perioden 2013 – 2018.

Dato	Antall dyr	Kommentar
23.03.2013	10.175	Full telling inkl. kontrolltelling. 20 av 20 gps-simler funnet. Gode telleforhold.
25.03.2014	10.195	Full telling inkl. kontrolltelling. 21 av 21 gps-simler funnet. Hovedsakelig gode telleforhold.
18.03.2017	6.842	Telling av østre deler av vidda. Middels gode telleforhold. Alle 17 gps-simler befant seg i telleområdet, men kun 7 stk. har oppdaterte posisjoner for selve telledagen. Disse ble funnet.
16.12.2017	6.427	Telling av nordre del av vidda. Vanskelige telleforhold. Alle 15 gps-simler befant seg i telleområdet, hvorav 10 stk. har oppdaterte posisjoner for selve telledagen. Disse ble funnet.
02.02.2018	6.862	Telling av østre deler av vidda. Gode telleforhold. Alle 15 gps-simler befant seg i telleområdet, hvorav 13 stk. har oppdaterte posisjoner for selve telledagen. Disse ble funnet.
17.03.2018	6.766	Telling av nordre og østre deler av vidda. Alle 12 gps-simler befant seg i telleområdet, hvorav 10 stk. har oppdaterte posisjoner for selve telledagen. 9 av disse ble funnet.

De fire siste tellingene viser et nokså likt resultat. Dette er i seg selv ikke nødvendigvis et bevis på at resultatet er riktig. Spesielt siden dette er tellinger gjennomført på kun deler av vidda og under varierende telleforhold. Derimot er sannsynligheten for at fire tellinger med god avstand i tid skal være veldig feil og samtidig «like dårlige» er trolig liten. Holdt opp mot øvrige telleresultat, jaktforløp mm. virker det svært sannsynlig at bestandsstørrelsen og potensialet for kalvetilvekst er langt lavere enn fastsatte bestandsmål. Tellingene vurderes slik å gi en god indikasjon på bestandssituasjonen og hvordan denne har utviklet seg siden 2014.

Kalvetellinger

Kalvetilveksten blir hvert år forsøkt dokumentert via kalvetellinger som jevnt over viser seg å være relativt gode når det gjelder å finne en stor andel av fostringsdyr / kalver. Kalvetilveksten varierer til dels mye mellom år og tabell 2 viser resultatet fra kalvetellingene siden 2001. Kalvetellingene er en del av Miljødirektoratets overvåkningsprogram og Norsk institutt for naturforskning er ansvarlig for gjennomføring, optelling av bilder, kvalitetssikring og publisering av resultat. Villreinutvalet bistår NINA i planlegging av når tellingen skal gjennomføres og med mannskap under tellingen.

Tabell 2: Resultat fra kalvetellingene i 2001-18.

År	N	Kalv	Simle/ungdyr	Bukk	Kalv/100 SU
2001	6897	1776	3175	1946	56
2002	4823	1114	2096	1613	53
2003	4296	1033	1724	1539	60
2004	5411	1316	2916	1179	45
2005	4963	1461	2843	659	51
2006	6302	1570	3304	1428	48
2007	6564	1626	3607	1332	45
2008	6847	1863	4013	971	46
2009	8767	2060	4999	1708	41
2010	8371	1846	4680	1866	39
2011	7793	2116	4505	1172	47
2012	6790	1373	3514	1903	39
2013-I	11639	2564	6619	2456	39
2013-II	10072	2321	5520	2233	42
2014-I	9209	2861	5631	717	51

2014-II	10706	2623	5717	2366	46
2015 ¹⁾	8034	1777	4987	1270	36
~~2015~~	~~9141~~	~~1965~~	~~5724~~	~~1450~~	~~34~~
2016 ¹⁾	8260	2020	4484	1756	45
~~2016~~	~~8422~~	~~2002~~	~~4457~~	~~1957~~	~~45~~
2017	7237	1673	3343	2221	50
2018-I	5580	1732	3420	428	51
2018-II	6297	1504	3520	1273	43

¹⁾Tall endret iht. ny gjennomgang – NINA-notat 05.04.2018

I mangel av minimumstillinger og usikkert resultat fra strukturtellingene har de siste års bestandsvurderinger frem til 2018 i hovedsak basert seg på resultatene fra kalvetellingene. Tallene fra kalvetellingene har holdt bestandsanslaget oppe på et nivå som i stor grad ikke har samsvart med øvrige «tegn» som tydet på en redusert bestandsstørrelse. Villreinutvalet foretok våren 2018 en gjennomgang av kalvetellingene for perioden 2015 - 2017. Dette for ekstra kontroll av resultatet med tanke på om det kan være dobbelttelling, feil bilder som er opptelt ol. NINA foretok også en kontrolltelling av utvalgte flokker. Denne gjennomgangen resulterte i noen endringer – jf. tabell 2. Kalvetellingene i 2013 og 2014 hvor det ble funnet mye dyr / kalv er pr. i dag ikke gjennomgått på nytt.

Kalvetellingene har ikke som mål å finne alle dyr, men flest mulig simler og kalver (fostringsflokker). Totalt antall dyr funnet på kalvetellingene vil derfor kunne variere ut fra hvor stor andel av bukkene som er i samme område som fostringsflokkene og dermed kan bli oppdaget og fotografert. Nedgangen i det totale antall dyr funnet på kalvetellingene kan derfor være tilfeldigheter som følge av variasjon i andel bukk som er funnet det enkelte år. Antall simler/ungdyr som er funnet viser imidlertid samme trend med nedgang i antall dyr som er funnet det enkelte år. Alle gps-simler som har oppdaterte posisjoner på telledagene er også funnet i 2015 – 2017. Dette tilsier at kalvetellingene stort sett er gode, noe en historisk sett har erfart at de ofte har vært. Nedgangen i fotograferte dyr / su på kalvetellingene samsvarer slik med minimumstillingene og sannsynliggjør en klar bestandsnedgang. Reduksjonen i fotograferte kalver tilsier også en lavere kalvetilvekst enn tidligere antatt, noe som igjen gir et større sprik mellom fødte kalver og jaktuttak. Dette tilsier en bestandsreduksjon de siste årene før 2018 – jf. tabell 2 og tabell 5.

Sommeren 2018 ble det gjennomført to kalvetellinger. På kalvetellingen 12.06.2018 ble det funnet «1.732» stk. kalv og «3.420» stk. SU. Tallene er trolig litt høye pga. overlapp ved telling av utsnittsbilder av stor flokk. Tallene gir et tilvekst tall på 50,6 k/100su. Opptelling av bilder fra kalvetellingen den 03.07.2018 gir noe færre kalv (1.504 stk.) og noen flere SU (3.520 stk.) enn den første kalvetellingen. Tellingen gir et tilvekst tall på 42,7 k/100su.

Det er vesentlig skarpere og bedre bilder fra kalvetellingen den 12.06.2018, så opptelling av bildene antas å være mest riktig fra denne tellingen. Bildene fra tellingen den 03.07.2018 er noe uskarpe. Dette har trolig resultert i at kalv er oversett på bildene og at en del mindre bukk er blitt telt som SU. Dette betyr at det reelle tallet for kalv er høyere enn 1.504 stk. og at det reelle tallet for antall SU er lavere enn 3.520 stk. Dette tilsier et noe høyere tall for k/100su enn det tallene fra tellingen gir. Et tenkt resultat der vi legger på 100 kalver og trekker fra 100SU på tellingen den 3. juli vil f.eks. gi 47 k/100su. Dette harmoniserer bra med resultatet fra kalvetellingen den 12. juni. Forskjell i antall fotograferte kalv og tall for antall k/100su på de to tellingene i 2018 vurderes i hovedsak å være et resultat av forskjellig billedkvalitet. Dvs. at det er ulik nøyaktighet i opptelling av antall og type dyr på bildene.

Kalvetellingene i 2018 er utført tidlig og tellingen den 12. juni er utført over en måned tidligere enn det som har vært vanlig de siste årene. De fleste kalvene er på telletidspunktet under en måned gamle og det må forventes en del kalvedødelighet på forsommeren/sommeren. Fra

tamreindrifta vet en at det tidlige kalvetapet, den første måneden etter fødselen, kan være betydelig. Spesielt for små kalver født av lette simler. Det kan derfor tenkes at en kalvetelling utført siste uka i juli ville gitt et lavere tall på antall kalv/100su. Det må forventes at det reelle antall kalv ved jaktstart kan være en del lavere enn det som er funnet på en slik tidlig kalvetelling. Ut fra tellingene ble det vurdert som sannsynlig med rundt 1.600 kalv ved jaktstart i 2018.

Struktur

I en periode med ønsket bestandsvekst ble simleandelen økt, før den frem til 2018 ble forsøkt redusert ned til målet på 40%. Høsten 2018 ble imidlertid jaktuttaket rettet mot bukk, bl.a. for å øke simleandelen.

Tabell 4: Resultat fra strukturtellingene i 2009-2018.

År	N	Kalv	Simle	Bukk 1,5	Bukk 2,5	Bukk 3,5+
2009/10	3645	21	46	5	8	20
2010/11	3067	19	45	7	7	22
2011/12	2205	23	42	8	6	21
2012/13	1827	21	40	9	9	21
2013/14	2893	20	47	7	7	19
2014/15	-	-	-	-	-	-
2015/16	2368	14	47	8	8	23
2015/16*	3468	14	43	7	10	26
2016/17	3476	23	37	5	7	28
2017/18	1684	20	47	6	5	22
2018/19	Strukturtelling ble ikke gjennomført høsten 2018 pga. dårlig vær.					

* Inkluderer to flokker som ikke ble fullstendig optelt, men er inkludert ved utvalgstilling.

I perioden 2012 – 2016 har trolig resultatet fra strukturtellingene vært noe misvisende og ikke gitt et riktig bilde av strukturutviklingen. Det har enkelte år ikke vært god sammenheng mellom jaktuttak / forventet utvikling og simleandel funnet på tellingene. Strukturtellingen 2016 er vurdert å være svært god og er antatt å vise et riktig bilde av strukturen. Dette betyr i så fall at simleandelen i perioden 2013 – 2016 har vært lavere enn det som ble brukt som utgangspunkt ved vurdering av kalvetilvekst disse årene. Dette bidrar sammen med en bestandsnedgang å forklare den registrerte nedgangen i antall kalv på kalvetellingene etter 2014. Under strukturtellingen 2017 ble det kun funnet 3 flokker og et relativt lavt antall dyr. Dette gjør at telleresultatet vurderes å være svært usikker. Simleandelen vurderes å være lavere enn resultatet fra tellingen. Det ble pga. dårlig vær ikke gjennomført strukturtelling høsten 2018. Dette gir usikkerhet mht. dagens struktur i bestanden. Jaktuttaket i 2018 var relativt lavt (684 dyr) og 64% av felte dyr var voksen bukk. 76% av alle felte dyr var hanndyr. Dette gir en økt andel simler og redusert andel voksen bukk i bestanden. I mangel av gode strukturtellinger i 2017 og 2018 er det vanskelig å tallfeste dagens simleandel, men det er realistisk at simleandelen nå er på rundt 45%.

Felling / jaktuttak

Oversikt over årlig registret jaktuttak er vist i tabell 5 og gir et bilde av år med høyt uttak av simler. Et uttak som vil påvirke kalvetilvekst påfølgende år og dermed produksjonsevnen. Jaktuttaket i 2018 skiller seg ut ved at lavt antall felte dyr og en svært høy andel bukk / hanndyr i uttaket.

Tabell 5: Oversikt over felling årene 2010 – 2017.

	Totalt	Kalv	Simle	Bukk
2010	957	149	441	367
2011	1.376	293	581	502
2012	1.170	184	457	529
2013	2.067	405	813	849
2014	2.575	502	1.267	806
2015	1.662	293	674	695
2016*	2.161	434	1.050	677
2017	1.376	221	493	662
2018	684	76	137	471

* Inklusiv dyr drept av lynet.

Uttaket av simler var spesielt høyt høsten 2014 og 2016, men også relativt høyt i 2013. Nedgangen i fotograferte simler under kalvetellingene de påfølgende år samsvarer med dette – jf. tabell 2. Det samme gjør resultatet fra strukturtellingen høsten 2016. Jaktuttaket i 2018 gir en økning i simleandelen og en reduksjon i bukkeandelen.

Naturlig dødelighet / avgang utenom registrert jaktuttak

I tillegg til registrert jaktuttak er det en betydelig «naturlig dødelighet», dvs. all avgang utover registrert jaktuttak. Dette er sykdom, skader, ulykker, skadeskyting, ikke rapporterte felte dyr osv. Noen eksakt kunnskap om naturlig dødelighet finnes ikke annet en generelle vurderinger og hva som synes å være riktig når antatt bestandsforløp rekonstrueres bakover i tid. I forbindelse med bestandsnedgangen rundt 2000 tallet og de påfølgende års bestandsutvikling ble det sett mye på ulike bestandsmodeller. For å få samsvar mellom tellinger og antatt dyretall / bestandsutvikling på 2000-tallet måtte årlig naturlig dødelighet settes til et fast avgang på 150 dyr + 5% av bestandsstørrelsen. I påfølgende periode med forsøk på bestandsøkning erfarte en at kalvetellingene var svært gode og at en hele tiden undervurderte disse resultatene, med påfølgende overvurdering av kalvetilvekst som resultat. Bestandsveksten ble ikke som forventet og to ganger ble vurdert bestandsstørrelse nedjustert uten at dette kunne forklares objektivt. Ettertiden har vist at nedjusteringene var riktige. Dette kan tyde på en større naturlig avgang enn forventet.

Om naturlig dødelighet har vært annerledes i perioden 2013 – 2018 i forhold på 2000-tallet er vanskelig å vurdere. Med dagens kunnskap er det lite trolig at avgang som følge av sykdom eller rovvilt skulle være annerledes i dag enn tidligere. En faktor som kan være annerledes er rapportering av felte dyr. Innføringen av nytt kontrollkort i 2015 hvor det manglet utskjæring av type dyr / dato på kjøttmerkelappen kan ha medført underrapportering av felte dyr. Det samme kan mangel på kjøttmerkelapp for kalv på kontrollkortene i 2016 og 2017. Det har helt klart vært ulik og varierende forståelse mht. merking av felte kalver på kontrollkortet disse årene. Det er ikke grunnlag for å si at dette utgjør store tall, men noe er det trolig.

Konklusjon bestandsstørrelse og tilvekst 2019

Gjennomførte tellinger siden 2013, sammen med øvrige observasjoner gir svært stor sannsynlighet for at det har vært en betydelig bestandsnedgang frem til 2018. Hvor stor nedgangen har vært og eksakt bestandsstørrelse det enkelte år er selvsagt ikke mulig å vite helt sikkert. Det er imidlertid svært sannsynlig at bestandsstørrelsen var rundt 7.000 dyr før kalving våren 2018 (jf. kvotevedtak 2018).

Jaktuttaket i 2018 på 684 dyr og en antatt kalvetilvekst på 1.600 kalv gir en svak bestandsvekst på noen hundre dyr. Med bestandsvurderingene gjort i 2018 tilsier dette en bestand før kalving våren 2019 i overkant av 7.000 dyr. Samtidig viser all erfaring at en ofte overvurderer bestandsveksten.

Forventet kalvetilvekst i 2019 forventes å bli noe høyere enn i 2018. Dette som følge av svak bestandsøkning og økt simleandel. Forventet kalvetilvekst i 2019 vurderes derfor å bli rundt 1.700 - 1.800 kalv (kalv ved jaktstart). Dette stemmer også godt med de scenarier Veterinærinstituttet har kjørt i sine modeller.

BESTANDSMÅL

Bestandsmål for Hardangervidda villreinområde er fastsatt i bestandsplan godkjent av villreinnemnda 20.04.2017.

Bestandsmål:

Hovedmål: - produsere 2.000 – 2.500 kalv årlig (målt ved kalvetelling)

Delmål: - simleandelen på 40% (målt ved strukturtelling)
- bestandsstørrelse maks 12.000 før kalving.
- holde en mest mulig stabil bestandsstørrelse over tid.

Det er *ikke* et mål å holde bestandsstørrelse eller kalvetilvekst opp mot maks, men dette kan svinge opp mot maks..

Miljødirektoratet har i brev datert 21.09.2018 bedt nemnd og utval om å vurdere endring av gjeldende bestandsplan. Dette med tanke på at bestandsplan og bestandsmål ikke skal være til hinder for nødvendig avskyting og innsamling av cwd-prøver. Villreikutvalet har pr. i dag ikke ønske om å endre bestandsplanen / bestandsmålene, men mener dette fortsatt bør være de langsiktige mål for bestandsforvaltningen. Villreikutvalet vurderer imidlertid at nødvendige avvik fra bestandsplanen kan gjøres med begrunnelse i behov for innsamling av cwd-prøver.

Villreikutvalet har i dialog med Mattilsynet, Veterinærinstituttet og Miljødirektoratet lagt vekt på at det bør etterstrebes å finne en løsning mht. prøveinnsamling som kan oppfylle følgende bestandskrav:

- opprettholde en bestand på minst 7.000 dyr før kalving.
- øke / opprettholde kalvetilveksten til minst 2.000 kalv ved jaktstart.

Ulike scenarier utarbeidet av Veterinærinstituttet viser at det er mulig ivareta disse bestandshensyn, samtidig som Hardangervidda raskt når en høy %-vis sikkerhet for smittefrihet.

KVOTEFORSLAG 2019

Mattilsynet har pr i dag ikke kommet med noen konkrete krav til antall prøver fra ulike typer dyr høsten 2019. Dette forventes å foreligge i løpet av kvoteprosessen. Foreløpige signaler om raskt å nå minst 90% sikkerhet for smittefrihet og betydningen av prøver fra bukk tilsier imidlertid at det må felles og tas prøver av så mange bukk som mulig i 2019. Behovet for innsamling av cwd-prøver vil da måtte gå foran fastsatte mål i bestandsplan. Dette gjelder både mål for bestandens struktur og størrelse.

Når det gjelder bestandsplanens mål om en kalvetilvekst på mellom 2.000 – 2.500 kalv målt ved kalvetelling bør dette fortsatt etterstrebes nådd. Det vurderes som både realistisk og lurt å ikke gjennomføre en avskyting i 2019 som reduserer bestandens fremtidig produksjonsevne. Med økt produksjonsevne (antall kalv) vil en selv om bestandsstørrelsen ikke økes,

oppretholde jakttilbud, næringsutøvelse og inntektgrunnlag for forvaltningen i tråd med overordret mål i bestandsplanen.

Et kompromiss mellom kravet til cwd-prøver og målet om kalvetilvekst i bestandsplanen, er i 2019 å gjennomføre en ren bukkejakt. Et høyt uttak av bukk vil ha stor verdi mht. cwd-prøver, samtidig som ingen avskyting av simler/kalv vil gi økt antall produktive simler i bestanden. Dette selv om eventuelt uttak av voksen bukk skulle bli så høyt at det blir en midlertidig bestandsnedgang i 2019. Villreinutvalet anbefaler derfor at det kun fastsettes en kvote for felling av bukk 2,5 år og eldre.

Villreinutvalet vil så langt det er mulig forsøke å nå de mål for antall og type cwd-prøver som Mattilsynet måtte kreve. Dette for å unngå eventuell statlig felling av dyr på vinteren, slik det i vinter blir gjort i Nordfjella sone 2, men som en til nå har unngått på Hardangervidda. Det er derfor viktig at kvoten i seg selv ikke blir begrensende for uttaket. Så lenge det kun tildeles rene bukkkort (*bukk 2,5 år og eldre*), ikke *valgfritt dyr*, er det ikke noe bestandsmessig problem at kvoten «settes for høyt». Det som er viktig er at kvoten ikke settes for lavt.

Det er på Hardangervidda ingen erfaring med høye kvoter der det kun skal felles voksen bukk. Det forventes imidlertid ikke noen enklere jakt eller økt fellingsprosent, sammenliknet med år der alle kategorier dyr kan felles. Det forventes snarere at jakten kan bli mer utfordrende. Både som følge av at jegerne kun har en kategori dyr å felle, samt at transport / bæring av felt bukk vil begrense jegerens mulighet til å felle flere dyr samtidig om muligheten byr seg.

I perioden 2011 – 2017 har kvotestørrelsen variert mellom 5.000 og 9.000 dyr. Fellingsprosenten har i samme periode variert mellom 21 og 30 %. Noen høyere fellingsprosent enn dette forventes ikke ved en ren bukkquote, med tilsvarende kvotestørrelser. Det kan nevnes at det i årene 2013 og 2017, med henholdsvis 1.750 og 2.100 valgfrie dyr ble felt hhv. 627 og 547 voksne bukker. Høsten 2018 var fellingsprosenten hele 46%, men dette var med en svært lav kvote på kun 1.500 dyr. Med 1.050 valgfrie dyr ble det da felt 437 voksne bukker. En slik kvote gir en helt annen utnyttelsesgrad av tildelte kort og fellingsprosenten kan ikke sammenliknes med år med mer normale kvotestørrelser.

Med en bestand i overkant av 7.000 dyr og antatt struktur i bestanden vil det ved jaktstart 2019 være ca. 2.400 bukk 2,5 år og eldre (lagt til grunn i de scenarier som Veterinærinstituttet har utarbeidet). Andel bukk i bestanden er imidlertid noe usikkert pga. dårlig / manglende strukturtellinger de to foregående år. Selv om alle voksne bukker felles i 2019 vil det rekrutteres inn nye bukker fra de yngre årsklassene som det i liten eller ingen grad er høstet fra i 2018 / 2019. I praksis vil det selv med «fri bukkejakt» være lite realistisk at all voksen bukk skal bli felt på ett år. Til det er jakta for uforutsigbar mht. arealbruk og det faktum at «de siste» bukkene vil bli svært vanskelig å plukke ut av flokkene. Det vurderes derfor som uproblematisk å tildele en kvote med mål om å felle 1.800 bukk (2,5 år og eldre) i 2019. Det er mest sannsynlig at jaktuttaket vil bli lavere enn dette, uansett kvotestørrelse. Dvs. at uttaket av bukk for å nå 90% sikkerhet for smittefrihet med stor sannsynlighet må gjøres over to år.

Villreinutvalet foreslår en kvote med mål om å felle nok bukk i 2019, til å komme opp i 90% sikkerhet i løpet dette året. Dette kan imidlertid bli vanskelig, slik at det i praksis må gjøres over to år. Men det vurderes som mest riktig å gjøre et forsøk på å klare dette i løpet av 2019. Det høres derfor på et forslag om kvote på 7.000 dyr med utgangspunkt i en forventet fellingsprosent på 20 – 25%. Det ønskes benyttet rene bukkkort der det kun tillates felling av voksen bukk (2,5 år og eldre).

I henhold til hjorteviltforskriften § 29 må kvoten tildeles som «valgfritt dyr» dersom det skal felles voksen bukk. Tildeling av denne type dyr / korttype vil medføre at jegerne i stedet for

voksen bukk kan felle alle andre kategorier dyr, deriblant simle. Dersom målet er å samle inn cwd-prøver fra voksen bukk, samt ikke å felle simler, vil dette være en svært uheldig kvotetildeling / korttype å benytte. En høy kvote med «valgfritt dyr» vil gi et høyt uttak av simler da ikke alle jegerne klarer å felle bukk og spesielt sent i jakta vil prioritere felling av simle. Skal en kunne gjennomføre en ren bukkejakt må kvoten kunne tildeles som rene bukkekort, dvs. kontrollkort der det kun kan felles *bukk 2,5 år og eldre*. Dette krever at Miljødirektoratet gir dispensasjon fra hjorteviltforskriften.

Med kun bukkejakt bør også jakttiden justeres. Det er ikke hensiktsmessig eller fornuftig å felle bukk sent i jakta pga. faren for å felle bukk i brunst. Felling av bukk kun for uttak av cwd-prøver uten at kjøttet benyttes til mat strider mot den høstingskultur som står sterkt på Hardangervidda og må ikke forekomme. Offentlige myndigheter må derfor ved en ren bukkejakt stanse jakta tidligere og heller forlenge jakttiden i forkant av ordinær jakttid. Dette for at antall jaktdager tilgjengelig for jegerne ikke skal bli redusert. En aktuell jakttid kan i 2019 være f.o.m. 10. august t.o.m. 22. september. Dette krever vedtak av Miljødirektoratet.

Før villreinutvalet vedtar sin endelige kvoteanbefaling må følgende være avklart:

- Bestandsmodell / smitteoppdagelsesmodell med konkrete tall.
- Skriftlig krav fra Mattilsynet mht. antall cwd-prøver i 2019.
- At antall cwd-prøvesett samsvarer med kvotestørrelsen.
- Dispensasjon for bruk av kontrollkort på *bukk 2,5 år og eldre*.
- Dispensasjon mht. ønsket jakttid.

Negative forhold ved fjerning av storbukk / eldre bukk.

En kraftig reduksjon av andel storbukk til kun noen % av bestanden vil kunne ha negative konsekvenser. Fra tamreindrift vet en at simlene blir bedekket selv uten storbukk i bestanden, så dette vurderes å være uproblematisk. Det viser seg imidlertid at mangel på storbukk forlenger brunstperioden og spesielt unge simler kommer senere i brunst. Senere tidspunkt for bedekking gir i sin tur senere kalvetidspunkt. Dette gir igjen dårligere vekst og reduserte vekter. En slik negativ effekt vil være svært uheldig all den tid vekter og kondisjon hos dyra på Hardangervidda ikke er høyere enn de må være. Konkret hvilken effekt en kortvarig reduksjon av andel storbukk i bestanden vil ha vet en imidlertid ikke, men positiv effekt er det helt klart at det ikke har. Dette er da et valg myndighetene tar i en situasjon der cwd-problematikken blir styrende.

Redusert andel bukk i bestanden vil også kunne bety redusert områdebruk hos reinen og mindre bruk av randområdene. Redusert andel bukk i flokkene vil også redusere bukkenes bidrag til å få frem tilgjengelig beite til simlene vinterstid. Det forventes at offentlige myndigheter vurderer dette i forbindelse med pålegg om innsamling av cwd-prøver.

Høringsuttalelser sendes villreinutvalet innen 27. mars – se egen svarslipp.

Rødberg, 7. mars 2019

Svein Erik Lund
Hardangervidda villreinutval

Hørings svar – villreinkvote Hardangervidda høsten 2019

Kryss av

1. Jeg støtter villreinutvalets forslag til kvote: Ja Nei

2. Dersom du **ikke** støtter utvalets forslag til kvote, angi ønsket kvote her:

Kvotestørrelse: _____ dyr

%-fordeling korttype: ___ valgfritt dyr, ___ bukkekort, ___ antall SU og ___ kalv
(med bukkekort menes kort der det kun kan felles bukk 2,5 år og eldre)

3. Mener du det er riktig av villreinutvalet å etterstrebe de forventede krav fra Mattilsynet med hensyn til antall cwd-prøver?

Ja Nei

4. Mener du der er OK med statlig uttak av villrein om vinteren for innsamling av flere cwd-prøver?

Ja Nei

5. Kommentar: _____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Svar fra vald – HA _____ underskrift

Hørings svar sendes villreinutvalet innen 27. mars.

adresse: Hardangervidda villreinutval, Sentrum 16, 3630 Rødberg

e-post: sel@noreuvdal.no

tlf: 31 02 46 31